

Propozycje Oddziału PTH Zielonej Górze do dyskusji w sekcji XIX wieku na zjazd historyków w Lublinie w 2019 roku.

1. Polacy pod zaborami wobec polityki społeczno-gospodarczej państwa i procesów modernizacyjnych.

Temat obejmowałby analizę wypowiedzi (politycznych, publicystycznych, naukowych prywatnych) na temat w/w polityki rządów zaborczych, a także władz częściowo niezależnych rządów polskich (w Księstwie Warszawskim, Królestwie Polskim, Rzeczypospolitej Krakowskiej, władz autonomii galicyjskiej). Refleksją można by objąć stosunek społeczeństwa polskiego (ziem polskich) do takich działań modernizacyjnych jak uwolnienie chłopów od poddaństwa i pańszczyzny, budowa przemysłu, dróg bitych i linii kolejowych, początków transportu samochodowego i lotniczego, powstawanie nowoczesnej infrastruktury komunalnej i sieci łączności (kanalizacja, wodociągi, oświetlenie gazowe i elektryczne, telegraf, telefon), spółdzielczości, postępów alfabetyzacji, stopniowe dopuszczanie kobiet do tzw. „męskich” zawodów (politycznie ukoronowane przyznaniem praw wyborczych w latach 1918-1919). Przedmiotem naszej uwagi powinny być zjawiska modernizacji inspirowane przez władze, jak i tzw. samomodernizacji – legalnych i nielegalnych form aktywności społecznej, realizowanych wbrew czy za przyzwoleniem tych władz (organizacje gospodarcze, charytatywne, działalność oświatowa, samokształceniowa itp.). Do dyskusji można by postawić np. problem: *Polacy wobec germanizacji i rusyfikacji z jednej, a modernizacji w granicach państwa zaborczego z drugiej strony*. W jakim stopniu walka o niepodległość i zachowanie narodowości była zbieżna, a w jakim kłóciła się z popieraniem modernizacji, kapitalizmu, cywilizacji przemysłowej, sprzyjaniem unowocześniania struktur społecznych? Inspirujące dla badań i dyskusji na te tematy mogłyby być m.in. studia Jerzego Jedlickiego (*Jakiej cywilizacji Polacy potrzebują. Studia z dziejów idei i wyobraźni XIX wieku; A Suburb of Europe. Nineteenth-Century Polish Approaches to Western Civilization*) Witolda Kuli (*Historia-zacofanie-rozwoj*), Tadeusza Łepkowskiego (*Polska - narodziny nowoczesnego narodu 1764-1870*), Rudolfa Jaworskiego (*"Swój do swego". Studium o kształtowaniu się zmysłu gospodarności Wielkopolan 1871-1914*), Witolda Molika (*Procesy akulturacji/asymilacji na pograniczu polsko-niemieckim w XIX i XX wieku*, pod red. Witolda Molika i Roberta Traby) Roberta Traby (*Postawy narodowe na Warmii na przełomie XIX i XX w. w perspektywie procesu modernizacji*), Krzysztofa Makowskiego (*Aktywność kobiet w organizacjach zawodowych i gospodarczych w XIX i XX wieku*), Lecha Trzeciakowskiego (*Samomodernizacja społeczeństw w XIX wieku. Irlandczycy, Czesi, Polacy*) pod red. Lecha Trzeciakowskiego i Krzysztofa [A.] Makowskiego) Tomasza Kizwaltera (*"Nowatorstwo i rutyny". Społeczeństwo polskie zaboru rosyjskiego wobec modernizacji (1840-1863); O nowoczesności narodu. Przypadek polski*), Andrzeja Jaszczuka (*Spór pozytywistów z konserwatystami o przyszłość Polski 1870-1903*) Przemysława Matusika (*"Nadeszła epoka przejścia..."*. Nowoczesność w piśmiennictwie katolickim Poznańskiego 1836-1871) Andrzeja Szwarca, Anny Żarnowskiej, (*Kobieta i społeczeństwo na ziemiach polskich w XIX w.*)

2. Miasto przemysłowe w XIX wieku jako czynnik modernizacji społecznej i gospodarczej na ziemiach należących do I, II i III Rzeczypospolitej.

Temat nawiązuje m.in. do badań prowadzonych pod auspicjami Komisji Historii Miast przy Komitecie Nauk Historycznych PAN. Organizowała ona konferencje dotyczące m.in. dziejów miast w XIX i XX wieku, których efekty były publikowane w „Kwartalniku Historycznym”, „Kwartalniku Historii Kultury Materialnej”, (np. *Socjotopografia i urbanistyka Polski i Ukrainy w XIV-XIX/XX wieku (zagadnienia porównawcze)* w roku 1995), „Rocznikach Dziejów Społecznych i Gospodarczych”, np. M. Nietyksza, *Dzieje miast polskich w epoce kapitalizmu. Problemy, stan badań, postulaty* (też monografia pt. *Rozwój miast i aglomeracji miejsko-przemysłowych w Królestwie Polskim. 1865-1914*), T. Rosłanowski, *Stan badań nad socjotopografią miast w Polsce*. Odwołać się też można do 3 - częściowej publikacji pt. *Miasto i kultura polska doby przemysłowej* pod red. Hanny Imbs, T. 1: *Przestrzeń*, T. 2: *Człowiek*, T. 3: *Wartości*, a także *Miasta polskie w dwusetlecie prawa o miastach* pod red. Ewy Kaltenberg-Kwiatkowskiej, wydanej przez Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Sekcja Socjologii Miasta, czy *Wspólnoty lokalne i środowiskowe w miastach i miasteczkach ziem polskich pod zaborami i po uzyskaniu niepodległości* pod red. Marii Boguckiej. Interesujące mogłoby być porównywanie dawniejszych i nowych syntez dziejów i monografii miast, obejmujących chronologicznie okres XIX wieku.